

Formació de formadors. Una aproximació a la situació actual

Maite Colén*

Presentació

La formació de formadors darrerament ha esdevingut el centre de les preocupacions vers la formació permanent del professorat. Si a la dècada dels anys noranta les recerques, publicacions, debats i reflexions giraren entorn dels models de formació i les bondats de la formació centrada en l'escola; el debat actual està centrat en la funció dels formadors i formadores, les competències que necessiten per assolir-ne la funció i la formació que han de rebre.

La racionalitat¹ des de la qual s'aborda el tema determina l'establiment de les funcions, de les tasques i, per tant, de la preparació que necessiten els formadors de formadors. En aquest monogràfic en tractem el tema des de la racionalitat de la pràctica reflexiva i crítica. Aquesta perspectiva fa problemàtica la realitat. No entén el coneixement com a inqüestionable. En la formació, el professorat analitza críticament la pràctica que desenvolupa i n'aprèn, en col·laboració amb l'equip docent. En lloc d'ocupar-se del domini i perfeccionament de l'ús de les metodologies, el professorat analitza les pràctiques tenint en compte la clarificació de les perspectives socials i educatives que té, tot revisant-les per repensar l'escola i les seves pràctiques.

Des d'aquesta perspectiva la formació de formadors esdevé un doble repte, atès que, avui per avui, ni la formació inicial del professorat ni la formació permanent han assolit aquesta racionalitat que han desenvolupat i defensat els discursos acadèmics, polítics, i del professorat més progressista i impli-

(*) Maite Colén és cap de la Secció d'Innovació en Formació de l'ICE de la Universitat de Barcelona, professora titular del Departament de Didàctica i Organització Educativa i pertany al grup consolidat d'Innovació Docent FODIP, de la mateixa universitat.

1. Entenem com a racionalitat, si seguim Giroux, el conjunt de supòsits i pràctiques que fan que les persones puguin entendre i donar forma a les experiències pròpies i alienes. El concepte també es refereix als interessos que defineixen i qualifiquen la manera com cadascú vertebrava i afronta els problemes que se li presenten en l'experiència viscuda. GIROUX, H. A. *Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica de aprendizaje*. Madrid: Paidós; MEC, 1997.

cat en la seva professionalitat. La formació dels formadors que ha de dinamitzar, afavorir i ajudar a desenvolupar processos de millora en els centres —a partir de l'anàlisi, la millora i el canvi de les cultures professionals docents imperants, i de les pràctiques que han esdevingut rutina i són reforçades per la creixent burocratització dels processos— esdevé gairebé una utopia.

I seria una utopia si els mateixos formadors i formadores no hi haguessin intervingut i, des de les necessitats sorgides en els escenaris reals on els ha tocat actuar, s'haguessin anat formant autònomament, amb l'ajut d'institucions i persones que els han facilitat marcs de reflexió, d'intercanvi i de formació per a una tasca no establerta oficialment, però complexa, difícil i engrescadora.

En aquest monogràfic no hem volgut dir com s'ha de fer la formació de formadors. Hem volgut dibuixar, a partir de l'experiència de formació desenvolupada a l'ICE de la UB, l'escenari actual en què desenvolupen l'acció els formadors i formadores de Catalunya. Aquest escenari es va construir amb les diferents mirades i temes que s'aborden en les pàgines següents. Un conjunt d'articles expliciten les característiques contextuals i culturals de les diferents etapes educatives, que condicionen o, més ben dit, particularitzen, el tipus d'intervencions que han de desenvolupar formadors i formadores. En un altre bloc d'articles s'analitzen les característiques dels perfils professionals dels formadors des de les diferents racionalitats, les tasques específiques de la funció assessora, la influència de la societat del coneixement i les tecnologies de la informació en aquest col·lectiu, les implicacions ètiques de la funció del formador de formadors, i la situació actual en la consideració dels formadors i els reptes de futur de la formació de formadors i formadores, tot prenent com a base de les aportacions la reflexió col·laborativa d'aquest col·lectiu.

L'objectiu d'aquest monogràfic és, doncs, enfocar alguns dels aspectes que considerem substancials per copsar la problemàtica actual de la formació de formadors, i aportar elements de reflexió i anàlisi al debat actual i, especialment, a les accions que es duguin a terme des de les administracions educatives, les institucions de formació o qualsevol iniciativa que condueixi al reconeixement i millora d'aquest col·lectiu que és fonamental en l'optimització i desenvolupament dels centres educatius i del professorat.